

STORTINGET

Innst. 116 S

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 12:29 (2019–2020)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Svein Harberg, Silje Hjemdal, Freddy André Øvstegård, Geir Jørgen Bekkevold, Une Bastholm og Bjørnar Moxnes om opphevelse av § 116 første punktum (bestemmelsen om Opplysningsvesenets fond)

Til Stortinget

Sammendrag

Grunnlovsforslag 12:29 (2019–2020) er fremmet av Svein Harberg, Silje Hjemdal, Freddy André Øvstegård, Geir Jørgen Bekkevold, Une Bastholm og Bjørnar Moxnes og gjelder opphevelse av Grunnloven § 116 første punktum om Opplysningsvesenets fond, slik at denne bestemmelsen ikke blir til hinder for en hensiktsmessig forvaltning av fondets verdier etter at fondet er delt mellom staten og Den norske kirke, og det er blitt statens fond.

Forslagsstillerne viser til at Opplysningsvesenets fond historisk har hatt en viktig funksjon. Fondet har sin opprinnelse i eiendommer som fra gammelt av lå til det enkelte presteembedet til underhold av presten. I Grunnloven § 116 første punktum er disse eiendommene – det gods som er benefisert geistligheten – gitt en særskilt beskyttelse, blant annet ved at kjøpesummer og inntekter fra eiendommene bare kan benyttes til kirkelige formål og til utdanningsformål.

Grunnloven § 116 første punktum lyder:

«Så vel kjøpesummer som inntekter av det gods som er benefisert geistligheten, skal bare anvendes til geistlighetens beste og til opplysningens fremme.»

I 2012 ble bestemmelsene i Grunnloven som regulerte statskirkeordningen, opphevet. Grunnlovsendringene åpnet for ytterligere reformer av forholdet mellom staten og Den norske kirke, og ved lovendringer i 2016 ble Den norske kirke skilt fra staten 1. januar 2017. Med de dyptgripende endringene som de siste årene er gjennomført i forholdet mellom staten og Den norske kirke, bestemte Stortinget ved behandlingen av Innst. 209 S (2019–2020), jf. Meld. St. 29 (2018–2019) Opplysningsvesenets fond, at fondets verdier skal deles mellom kirken og staten. Denne delingen av fondet er ikke i strid med Grunnloven § 116, slik det er grundig redegjort for i meldingen.

Ved delingen av verdiene i Opplysningsvesenets fond vil statens eierandel utgjøre størstedelen av fondets verdier. I lys av fondets opprinnelse, formål og kirkelige betydning i alle år er det bestemt at den reelle verdien av de eiendelene som staten blir eier av, skal komme Den norske kirke til gode. Dette gjøres ved at de verdiene i fondet som staten blir eier av, skal motsvares ved en tilsvarende statlig innsats for istandsetting og sikring av de kulturhistorisk viktige kirkebyggene.

Kirken skal overta de eiendommene som har særlig kirkelig verdi. Kirken overtar eiendomsretten uten at kirken som eier skal være underlagt andre begrensninger enn dem som følger av den alminnelige lovgivningen.

For den gjenstående delen av verdiene i Opplysningsvesenets fond som staten blir eier av, vil Grunnloven § 116 første punktum fortsatt gjelde. Etter forslagsstillerne oppfatning gir det ikke mening å beholde be-

stemmelsen i Grunnloven § 116 om det benefiserte godset når det nå er avklart hvordan fondet skal deles mellom kirken og staten. Staten bør stå fritt i sin forvaltning av det statlige fondets verdier til fellesskapet beste, uten de begrensningene som følger av Grunnloven § 116 første punktum. Forslagsstillerne går ut fra at det lovmessige grunnlaget for delingen av fondet mellom staten og kirken er vedtatt i tråd med Stortingets forutsetninger i god tid før grunnlovsforslaget kommer til behandling.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

«§ 116 første punktum oppheves.

Nåværende § 116 annet punktum blir første punktum.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Even Eriksen, Kari Henriksen og Lubna Boby Jaffery, fra Høyre, lederen Peter Frølich og Svein Harberg, fra Senterpartiet, Nils T. Bjørke, fra Fremskrittspartiet, Carl I. Hagen, fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, fra Rødt, Seher Aydar, og fra Venstre, Grunde Almeland, viser til Grunnlovsforslag 29 (2019–2020) hvor det foreslås å oppheve § 116 første punktum om Opplysningsvesenets fond.

Komiteen mener at Opplysningsvesenets fond historisk sett har hatt en viktig funksjon. Fondet har sin opprinnelse i eiendommer som fra gammelt av lå til det enkelte presteembetet til underhold av presten. I 2012 ble bestemmelsene i Grunnloven som regulerte statskirkeordningen, opphevet. Disse grunnlovsendringene åpnet for ytterligere reformer av forholdet mellom staten og Den norske kirke, og ved lovendringer i 2016 ble Den norske kirke skilt fra staten 1. januar 2017. Komiteen viser til at de dyptgripende endringene som de siste årene er gjennomført i forholdet mellom staten og

Den norske kirke, medførte at Stortinget ved behandlingen av Innst. 209 S (2019–2020), jf. Meld. St. 29 (2018–2019) Opplysningsvesenets fond, bestemte at fondets verdier skal deles mellom kirken og staten.

Hensikten med grunnlovsforslaget er, slik komiteen ser det, at bestemmelsen ikke blir til hinder for en hensiktsmessig forvaltning av fondets verdier etter at det er delt mellom staten og Den norske kirke og fondet er blitt statens fond. Komiteen viser til lov om Opplysningsvesenets fond, hvis formål er å sikre at verdiene i Opplysningsvesenets fond blir forvaltet i samsvar med Grunnloven § 116. Etter komiteens oppfatning gir det ikke mening å beholde bestemmelsen i Grunnloven § 116 om det benefiserte godset når fondet blir delt mellom kirken og staten. Staten bør stå fritt i sin forvaltning av det statlige fondets verdier til fellesskapets beste uten de begrensningene som følger av Grunnloven § 116 første punktum.

På dette grunnlag anbefaler komiteen at Grunnlovsforslag 29 (2019–2020) bifalles, slik at § 116 første punktum oppheves og nåværende § 116 annet punktum blir første punktum.

Komiteen gjør oppmerksom på at gjeldende lov om Opplysningsvesenets fond må oppdateres i tråd med vedtaket.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til grunnlovsforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 12:29 (2019–2020) – Grunnlovsforslag fra Svein Harberg, Silje Hjemdal, Freddy André Øvstegård, Geir Jørgen Bekkevold, Une Bastholm og Bjørnar Moxnes om opphevelse av § 116 første punktum (bestemmelsen om Opplysningsvesenets fond) – bifalles.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 13. desember 2022

Peter Frølich

leder

Grunde Almeland

ordfører